

Werk

Titel: Artegels

Ort: Erlangen

Jahr: 1916

PURL: https://resolver.sub.uni-goettingen.de/purl?345572629_0035|log40

Kontakt/Contact

Digizeitschriften e.V.
SUB Göttingen
Platz der Göttinger Sieben 1
37073 Göttingen

✉ info@digizeitschriften.de

11mo. Per avoir quells da Riom laschea bualar la prada da Scots avant scargear las alps. Ilg cumegn da Riom imprometta formalmaintg è solemnamaintg da dismetter totts quels abusos, e da ramedgear totalmaintg a tott igls 11 pointgs da doglianza sainsa la minima exceptiung, a tenor dellas ordinaziungs dilgs relatifs documents, è della lescha da Sursess, è d'observar scrupalusamaintg è strantgia-maintg ear tottas las otras stipulaziungs dellas brefs della Vall Nandrò: en cals contrari, resta aigl cumegn da Sovegnin adegna igl dretg inontraftoò da planscher scu da questo oder oters pointgs avant igl tribunal criminal da Sursees encunter igl cumegn da Riom, accio tge tras l'auctoritat superioura vignia cunaschia è mintignia gisteja è raschung, è schirmagea igls dretgs è las proprietats tant digl cumegn, scu dilgs particulars da Sovegnin.

ARTEGELS.

(Ineditum nach Ms. Tirz.)

[f. 12^r] 1827: 12: 8b e da Part digl ludev. Cumegn stabilia, tge nign digls vafchings napofsà vender ple trafs a vafchings da boras tge vefsan or digl gotd da Schitgias, tgi tgi surpafsa croda an straf fot alla Cunafchenscha digl Dretg, et a forefters è scumando da vender tottalmaing.

Verfa la fh: Biefchtgia ad Anviern è catoo cun la aprobatlung digl Cumegn da pudeir laschea oar sen igl Cuminavel da parmaveira anfignian la nofsa fiera, e da ton duefs tott quella biefchtgia eftra star a tgief, reser-vont ena vatgia o ena fterla: duefsan pudeir piglier fe per las Acclas.

2) La Parmaveira eigl lubia da pudeir piglier ena fh: vatgia o ena fterla sen las Acclas e laschea oar fulettamaing sen igl Cuminavel, e per testa da paeat aigl Cumeign: la vatgia 12 X^r la fterla 6 X^r e la madema pena e faitg ear per testa da quella Biefchtgi[a] sen quel Moign, ho

Rigua[r]do aigl Moing da Tgiefsa.

Siva tge è faitg star oar prada a tgief /: Munseanegn e Tuleidas e furla vischnanca anfign la Anfagnia, feya faroo Moing tottaveja angal per igl Baigl e per igl Nurfeur fur la vischnanca, e igl Moing feya anfign tge è schinoo aignt, e tgi tgi surpafsa cun ottra Biefchtgi[a] sen quel Moign, ho pena per Testa 10 X^r.

Verfa dellas furellas.

1) Tgi tgi na fò betg fe las furellas da parmaveira e da stad croda an pena 12 X^r e tgi tgi vei feya ubliia da dar aignt.

Verfa las gaglignas.

2) Las gaglignas duefsen efsar faradas aignt 3 emdas sen la fumrada e 3 sen la Midirada, e tgi tgi lascha oar, e vign cattoo, e Matza ho baing Matzoo.

[f. 12^v] Riguardo a catfchear la Bietfchtgia Cura tge glie
faitg ftar oar prada lena curt an lottra.

Siva tge glie faitg ftar oar Prada sen las Acclas da mang an mang fche nadueligl betg pudeir Catfchear la fh: Biefchtgia lena Curt an lottra per igls Prohs, fonder tignieir sen igl fias paitfch.

Verfa igl pudeir Cargier sen las Acclas las Manadeiras.

Da Parmaveira cur tg'egn ho da lufar sen las Acclas duef pudeir laschear oar sen igls Cuminavels la fia Manadeira sainza pena /: reservont igls firoos, et Deis tge na lavufrin betg od pac feya feumando, e fche furpafsan feya mintgia Dee — pena 30 X^r falchont la fia lavurch añavant feu toca, feu ear per grafcha giu d'Er feyan ubliias da far 4 benas aigl dee e manar reservont Malftampradas oras: o per negligienfcha laschefigl far Don, feigl an pena mintgieda 1 f.

Las vatgias da tgiefa, tge statten sen Castellas naduefsen betg pudeir piglier ple furoo tras igls Prohs: faitg pen, fche furpafsan per vatgia mintgieda 20 X^r.

Sur digl laschear oar las vatgias da tgiefa sen las Acclas
da ftad.

Las vatgias da Tgiefa sen las Acclas duefsan nigr laschedas oar tottas anfemal e nigr do an mang aigl Pafter allas 5 ouras, e tgi tgi lascha oar avanct feya an pena per mintgia Dee 30 X^r e a quelas ouras feya ubliia igl Pafter da piglier an mang.

Verfa faear igls Cuminavels.

Nign naduef pudeir faear Cuminavels sainza igl antier Cunfentimaingt o lizienzia digl antier Cumegn, e tgi tgi furpafsa sainza quela lizienzia feya crodo an pena da 13 f. 40 X^r per mintgia Om sainza igl Caftey tge ving anc fatg digl Oberkeit per la Transgrafiung da Lefcha.

1827: 16 Agosto: e da Part digl antier Cumegn decreto, tge naduef pudeir eir nigns Tgiavals an Colm cun. igls peifs davooos anfarooos tgi tgi furpafsa vign anigr ftrufagea fuaignter la Cunaichenfcha digl dretg, e pi prelt tge igl Oberkeit vign a cattar quint duefsigl far duftar.

[f. 13^r] Riguarda a piglier Boffs da trear aignt.

Verfa aigl piglier Bofs da trear aignt duef efser lubia da piglier ad eng, tge hò anvarnoo Manadeira sainza paeer arvada, cun la Cundistgiung

aber digl tigneir antochen tge glie schinoo aignt, e schi von davent avanct tge nafeja schinoo aignt, o gio anfign scargier dalp schi crodigl an pena 3 f. 20 X^r. Egn tge nanò betg anvarnò Manadeira, e peglia bof da trear aignt paja arvada aigl cumegn 1 f. 12 X^r.

Verfa Muys e Castrungs fen las Acclas.

Egl scumando da lascheiar eir Muys tors e Castrungs fen las Acclas cun las Maiglias, parmaveira ed atoan ureifer igls Muys tors tge servan las Maiglias; ed ear quels duefsan nigr piglias a tgiefa Cura tge glie scargea las Alps, tgi tgi furpalsa croda an pena 1 f. e turna a duftar.

Verfa igl eir a pallar las Acclas.

Cura tge gle deir a pallar odor ladar fen las Acclas, sche eigl scumando da piglier las fh: vatgias da tgiefa cun egls; fonder las dar apaster a tgiefa oder aigntan las Alps. schi glie Paster e tgi tge furpalsa croda an pena da 20 X^r aigl dee e schi datten Don schi eigl fot a Castey.

Verfa las Tgioras fen las Acclas da ftad.

Duefs efser scumando da piglier Tgioras fieva els antochan tge glie schino aignt a Perza, e suaignter ponigl piglier cun els a Colm noua tge glien a fanar, betg aber lascheiar per las Acclas, schiglio sche furpalsen crodilg an pena 12 X^r per Testa aigl Dee.

Verfa igls Anfouls.

Egl ear stabilia tge duefs nirsch do igls Anfouls a paster, quels tge en bungs, e igl Tgiafrer ear bung digls far eir duefsen nirsch do ad el, quels tge nanen bètg bungs da d'eir cun igl Tgiafrer oder tg'el na po betg igls far eir cun las tgioras, duefsen nirsch do a paster cun igl Nurfeer e paeiar la paya aigl Nurfeer, scu ena Nurfa, e betg mettar per las Acclas e Colms; sche infatgi furpalsa croda an pena 30 X^r per Anfoul et turnar aigl duftar, sche navignian betg duftoos, cura tge glien avertias per gifteja, schi enigl faitgs fogellfreir.

[f. 14^v] Er eigl stabilia tg'igls Bofs et Betschs duefsen mai nirsch a tgiefa da metz Dee per tgiomar, fonder reftar veigl gotd scu da vigl, la parmaveira.

Sur della vigilanza digls Pasters.

Pi anavanct eigl stabilia e stimo an baing da metter in forstmeister igl qual duef da la Comonda aigls Pasters: cura eir or; e cura turnar, e noua eir confurma l'ora etz:

[f. 17^r] Anno 1834 igls 24 da favrer hò igl M^{al} Regenter Andreja de Dual, laschia redunar ansema igl L. Cumeing, per se conseigliar sour da

differeints Puntgs, igls quals pudefsen efsar vantagiox per igl baing star d'igl antiar Cumeing.

Siava d'aveir baing refletto e examino Puntg per Puntg, schi ègl concludia e stabalia unanimamaintg d'igl antiar Cumeing, scu suonda:

1° Per veja dell'Alp d'hear egl concludia tgi tottas las f. v. malgias da las acclas tgi pasculeschan l'alp d'hear siava f. Gion da Zarcladour dovefsan pajjar rattaproziung per quels 11. dees, la sia proziung d'igl pantg da f. Plasch tant per l'armainta, scu ear per las vatgias. Daple ègl ear concludia da far visitar l'alp d'Ear per 2 hommens, e vurdar schi igls pasters hon faitg pascolar giu las malgias cun regla, cumino la pastgira, spargnia l'hearva figl maneival per igl 7bre, an cas contrara, tgi navefsan betg faitg quegl se soura menzionoo, schi davefsagl nicher igls pasters sensuros igl auton sen la paja.

2° Egl stabalia, tgi dorenavant igls Bofs da tgea na davefsan betg pajjar eña paija a parte d'igls Betschs, fonder la paija d'igl boltg da tgea davef nicher tagleida oar de l'antiara malgia igl auton.

Mademamaintg egl arretto tgi igls Tgiavals na davefsan betg pajjar ple tgi meatz de la paija agl boltg, siond tgi el n'hò d'igls tgirar tgi quel taimp tgi staten sen colm, aber ilgs guias da Cumeing davefsan provedar en paster per ilgs tgiavals, parmaveira ed auton, e igls patrungs d'igls madems tgiavals sejan ubliias da pajjar scu otras paijas da Cumeing.

3° Ègl prohibia totaliter da taglier giu pignoula per far seef, oder arvalar sen igl good sour la visnanca; glè aber lubia da taglier lagna per far pitgias, scu ear madiara per fendar or, e sa serveir anveisa da lattas, scu ear otra lagna, egl scumando exprefsamaintg da tottas qualitats sainza distinctiun.

4° Vignagl delibero en toc good, sour tgea de Punt, e sour Candregla, e tot vasching, oder mintgia fi, seija ublija da pigliar davend tgiaglias N° 5 tgeargias e manar davend digl god, mintgia on, agl pi tard igl auton sainza fal; tgi tgi n'observa betg quella regla croda penna R. 5 sainza grazia.

5° Egl ear stabilia tgi la pastgira sor la visnanca d'igl stavel en oar, daves efsar faitg mong, per tot otra biastgia tgi manadeiras.

6° Glè ear arreto e concludia da stueir mintigneir igls albiarts tant a tgea scu ear da tgea, ed igls restorar cura tgi glè basins. /./. igls oberkeits davefsan vigilar straintgiamaintg. /./. Ear betg pudeir vendar lagna da bietgs, la quala pudefs nicher dourada nintan igl bietg nof, seijal per arder oder per far caltgeras, e corvaneras sainza strof.